

Sygn. akt III AUa 492/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSA Jolanta Hawryszko
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 3 marca 2016 r. w Szczecinie

sprawy B. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 marca 2015 r. sygn. akt IV U 1225/14

1. zmienia częściowo zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i pomniejsza podstawę obliczenia emerytury B. M. na podstawie art. 55a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od dnia 1 maja 2015r.,
2. oddala apelację w pozostałym zakresie,
3. odstępuje od obciążenia ubezpieczonej B. M. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Barbara Białecka SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko

Sygn. akt III AUa 492/15

UZASADNIENIE

Decyzją z 19 września 2014 r., po rozpoznaniu wniosku B. M. z 6 sierpnia 2014r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił ubezpieczonej przeliczenia emerytury na podstawie art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wskazując, że wystąpiła ona już z wnioskiem o emeryturę po raz pierwszy i pobiera emeryturę ustaloną według starych zasad od 1 grudnia 2003 r.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła ubezpieczona, która domagała się jej zmiany i przyznania wnioskowanego świadczenia po przeliczeniu na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 ustawy emerytalnej, gdyby było to świadczenie wyższe niż przyznane i pobierane dotychczas.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie wskazując, że pierwszy wniosek o emeryturę został przez ubezpieczoną złożony 31 grudnia 2003 r., tym samym uzyskała ona status emeryta. Możliwość obliczenia emerytury na nowych zasadach dotyczy wyłącznie osób, które pomimo nabycia prawa nie skorzystali z uprawnień emerytalnych a postanowili kontynuować zatrudnienie.

Wyrokiem z 24 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej B. M. świadczenie emerytalne od 1 sierpnia 2014 r. w wysokości 2 787, 10 zł.

Sąd pierwszej instancji wydał rozstrzygnięcie w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny i rozważania prawne.

B. M. urodziła się (...) Decyzją z dnia 26 stycznia 2004r. organ rentowy przyznał jej prawo do emerytury, począwszy od 1 grudnia 2003r., tj. od miesiąca złożenia wniosku. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto wynagrodzenie, które stanowiło podstawę wymiaru składek z 10 lat kalendarzowych tj. od stycznia 1993r. do grudnia 2002r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 98,93 %. Zakład uwzględnił 31 lat i 2 miesiące okresów składkowych oraz 4 lata i 2 miesiące okresów nieskładkowych. Wyplata emerytury podlegała zawieszeniu z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy. W dniu 28 marca 2007r. B. M. przedłożyła świadectwo pracy, z którego wynikało, że zakończyła stosunek pracy z dotychczasowym pracodawcą. W konsekwencji decyzją z dnia 30 marca 2007r. organ rentowy przeliczył ubezpieczonej świadczenia emerytalne i podjął jego wypłatę. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto wynagrodzenie, które stanowiło podstawę wymiaru składek z 10 lat kalendarzowych tj. od stycznia 1996r. do grudnia 2005r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 105,59 %. Do ustalenia wysokości świadczenia organ rentowy uwzględnił 34 lata i 5 miesięcy okresów składkowych oraz 4 lata i 2 miesiące okresów nieskładkowych.

Sąd pierwszej instancji ustalił nadto, że w okresie od 4 lipca 2011r. do 1 sierpnia 2011r. ubezpieczona świadczyła pracę w wymiarze 1/2 etatu jako pomoc domowa z funkcją opiekuńczą na rzecz (...) sp. z o.o. w G.. W okresie od 29 sierpnia 2011r. do 29 października 2011r. świadczyła pracę na podstawie umowy zlecenia na rzecz (...) Agencji Pracy (...) mgr M. J.. W późniejszym okresie strony zawierały umowy na okres:

- od 1 czerwca 2012r. do 21 lipca 2012r.
- od 2 listopada 2012r. do 16 kwietnia 2013r.
- od 28 maja 2013r. do 15 września 2013r.

Od 4 listopada 2013r. ubezpieczona jest zatrudniona, na podstawie umowy zlecenia, na rzecz (...) w K..

W dniu(...) ubezpieczona ukończyła 60 rok życia.

Z ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy wynika nadto, że aktualna wysokość emerytury ubezpieczonej w kwocie 2067,47 zł brutto ustalona została decyzją z dnia 9 czerwca 2014r. Wysokość emerytury wyliczonej dla B. M. na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 w/w ustawy wynosi 2787,10 zł brutto.

Sąd Okręgowy, na podstawie przepisów art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013r., poz. 1440 z późn. zm.), uznał odwołanie ubezpieczonej za zasadne.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że z dokumentów znajdujących się w aktach rentowych wynika, że ubezpieczona B. M. spełniła warunki do uzyskania emerytury w oparciu o art. 27 tej ustawy. Po osiągnięciu wieku emerytalnego

określonego w tym przepisie kontynuowała ubezpieczenie emerytalno-rentowe, bowiem płatnicy składek zgłaszali ubezpieczoną do ubezpieczeń społecznych z tytułu umowy o pracę i umów zlecenia w okresach: od 4 lipca 2011r. do 1 sierpnia 2011r., od 29 sierpnia 2011r. do 29 października 2011r., od 1 czerwca 2012r. do 21 lipca 2012r., od 2 listopada 2012r. do 16 kwietnia 2013r., od 28 maja 2013r. do 15 września 2013r. i od 4 listopada 2013r. Wreszcie z wnioskiem o emeryturę wystąpiła w dniu 6 sierpnia 2014r. czyli po dniu 31 grudnia 2008r.

W konsekwencji, w rozpoznawanej sprawie na polecenie Sądu wykonana została symulacja wysokości emerytury na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 w/w ustawy, która okazała się korzystniejsza niż wysokość emerytury, którą dotychczas otrzymywała ubezpieczona. Organ rentowy odmówił jednak ubezpieczonej prawa do emerytury argumentując, że ubezpieczona posiada status emeryta już od grudnia 2003r., kiedy to nabyła prawo do tzw. wcześniejszej emerytury na podstawie art. 29 w/w ustawy i od marca 2007r. faktycznie pobiera uzyskane świadczenie. Wniosek ubezpieczonej z dnia 6 sierpnia 2014r. o przyznanie prawa do emerytury w trybie art. 26 w zw. z art. 55 w/w ustawy był więc kolejnym wnioskiem, natomiast w ocenie tego organu by spełnić prawo do obliczenia emerytury w myśl art. 55 w/w ustawy ubezpieczona musiałaby wystąpić z wnioskiem o emeryturę po raz pierwszy po ukończeniu wieku 60 lat i kontynuowaniu zatrudnienia.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że spór w sprawie dotyczył właściwej interpretacji art. 55 ustawy emerytalnej, a zatem czy wniosek zgłoszony w trybie z powołanego przepisu, musi być pierwszym wnioskiem o emeryturę jak przyjął to organ rentowy, w szczególności w sytuacji, gdy ubezpieczona pobierała już emeryturę przed nabyciem prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym.

Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, Sąd Okręgowy wskazał, że przepis art. 55 umożliwia złożenie wniosku o obliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu tego wieku emerytalnego, a wniosek został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od faktu przejścia na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym. Co więcej, powyższy kierunek wykładni przepisu art. 55 ustawy emerytalnej uznać należy za ugruntowany. W art. 55 ustawy chodzi bowiem nie o przyznanie, lecz o obliczenie według innych zasad emerytury już nabytej po spełnieniu warunków z art. 27 ustawy i przyznanej na wniosek złożony po dniu wskazanym w tym przepisie. Nie chodzi też o osoby, które wstrzymywały się z pobieraniem należnej emerytury. W treści przepisu nie ma zastrzeżenia, że wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym możliwe jest tylko raz, w związku z pierwszym wnioskiem emerytalnym.

Sąd orzekający podkreślił, że skoro skarżąca kontynuowała ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz spełniła warunki, o których mowa w art. 55 ustawy, w tym złożyła wniosek o przyznanie emerytury na podstawie art. 27 ustawy po dniu 31 grudnia 2008r., to emerytura powinna jej być wyliczona na podstawie art. 53 i z uwzględnieniem art. 55 ustawy.

Sąd Okręgowy wskazał, że argumenty o nierównym traktowaniu ubezpieczonych urodzonych przed 1949 r., w stosunku do tych urodzonych po 1948 r. dostrzegł sam ustawodawca, który zaproponował zmianę art. 55 ustawy emerytalnej polegającą na dodaniu regulacji wskazującej, że prawo do obliczenia emerytury na podstawie art. 26, ma również ubezpieczony, który przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27, miał ustalone prawo do emerytury z innego tytułu.

Jeżeli pobierał wcześniej przyznaną emeryturę, to podstawa obliczania emerytury przyznanej z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego byłaby pomniejszana o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Wprowadzenie regulacji analogicznej do art. 25 ust. 1b pozwoliłoby na uniknięcie patologii w postaci nierównego traktowania ubezpieczonych urodzonych przed 1949r. w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po 1948r.

Jednak do czasu wprowadzenia zmian, w ocenie Sądu pierwszej instancji, należy stosować literalne brzmienie przepisu. W związku z czym Sąd Okręgowy zmienił decyzję organu rentowego jak w sentencji wyroku.

Z powyższym wyrokiem nie zgodził się organ rentowy, który w wywiedzionej apelacji zaskarżył rozstrzygnięcie w całości, zarzucając mu:

1) naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 55 ustawy emerytalnej, poprzez błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, iż przepis wskazanego artykułu dopuszcza możliwość ponownego obliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy bez względu na fakt posiadania w dacie wniosku uprawnień do wcześniejszej emerytury oraz bez względu na to, czy podleganie ubezpieczeniom społecznym po osiągnięciu wieku emerytalnego występowało w ramach kontynuacji ubezpieczenia, a więc czy po osiągnięciu wieku emerytalnego ubezpieczona pozostawała w nieprzerwanym ubezpieczeniu, którym została objęta przed datą ukończenia wieku, podczas gdy przepis ten przewiduje możliwość obliczenia emerytury w trybie art. 26 ustawy tylko tym ubezpieczonym, którzy pomimo spełnienia warunków do powszechnej emerytury na podstawie art. 27 ustawy, kontynuują/czyli nie mają przerwy w ubezpieczeniu ubezpieczenie emerytalno-rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego i nie pobierają świadczenia emerytalnego, a wniosek o przyznanie emerytury na podstawie art. 27 złożyli po dniu 31.12.2008r.,

Mając to na uwadze organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania, a także domagał się zasądzenia na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy w dalszym ciągu podtrzymywał, że możliwość obliczenia emerytury na nowych zasadach dotyczy wyłącznie tych ubezpieczonych urodzonych przed 1949 r., którzy nie mają ustalonego świadczenia na zasadach dotychczasowych. Dotyczy bowiem tych osób, które z wnioskiem o emeryturę wystąpią po raz pierwszy po dniu 31.12.2008r. Przywileju takiego nie posiadają emeryci, którzy korzystali już z uprawnień emerytalnych w wysokości obliczonej zgodnie z przepisami obowiązującymi w dniu złożenia wniosku. Odmienna interpretacja stanowiłaby nieuzasadnione uprzywilejowanie tych osób w stosunku do tych, które nabyły prawo do świadczenia na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej.

W ocenie organu rentowego Sąd błędnie zinterpretował zwrot "kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego" przyjmując, że wystarczające jest objęcie ubezpieczeniem po osiągnięciu wieku emerytalnego. Pojęcie podlegania ubezpieczeniu nie jest tożsame z pojęciem kontynuacji ubezpieczenia. Ubezpieczona zatem jako osoba, której ubezpieczenie ustało w 2007r. nie spełnia przesłanki kontynuacji ubezpieczenia. Nie spełnia tego wymogu nowe ubezpieczenie powstałe od dnia 04.07.2011 r.

Ubezpieczona nie wniosła odpowiedzi na apelację.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego doprowadziła do częściowej zmiany zaskarżonego rozstrzygnięcia i poprzedzającej go decyzji w zakresie, w jakim należało pomniejszyć podstawę obliczenia emerytury B. M. na podstawie art. 55a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od dnia 1 maja 2015r.

W pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny w całości podziela poglądy Sądu Okręgowego przedstawione w pisemnych motywach uzasadnienia zaskarżonego wyroku.

Zasadniczy problem w niniejszej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy art. 55 ustawy emerytalnej dotyczy wyłącznie tych ubezpieczonych, w stosunku do których prawo do emerytury nie zostało wcześniej ustalone, czy też odnosi się do wszystkich ubezpieczonych spełniających warunki określone przez przepis, bez względu na to, czy legitymują się statusem emeryta czy też nie. Zdaniem organu rentowego, w świetle obowiązujących przepisów brak jest podstaw do przeliczenia emerytury osobom, które miały przerwę w ubezpieczeniu. Możliwość obliczenia emerytury na nowych zasadach dotyczy wyłącznie tych ubezpieczonych urodzonych przed 1949 r., którzy nie mają ustalonego świadczenia na zasadach dotychczasowych.

Emerytura na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach przysługiwała przed 1 stycznia 2013 r. (przed zmianą wynikającą z art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012 r. poz. 637) ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy osiągnęli powszechny, podstawowy wiek emerytalny, wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet, i wykazali okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat. Emerytura ta, tak w poprzednim stanie prawnym, jak obecnie, obliczana jest według zasady określonej w art. 53 ustawy emerytalnej, jako procent kwoty bazowej oraz okresów składkowych i nieskładkowych wyliczony według wskaźników wskazanych w art. 53 ust. 1 pkt 2-3, z uwzględnieniem art. 55. Oznacza to, że dla niektórych osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. przewidziana została możliwość obliczenia emerytury według wartości zgromadzonych składek, na zasadach określonych w art. 25 i 26 ustawy. Dotyczy to tych osób, które po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego pozostawały w ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych (obowiązkowych lub dobrowolnych), a z wnioskiem o emeryturę wystąpiły po dniu 31 grudnia 2008 r. Warunkiem uwzględnienia takiego wniosku jest ustalenie, że emerytura obliczona na podstawie art. 26 jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53, co jest możliwe w przypadku osób, które po wejściu w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podlegały ubezpieczeniom przez odpowiednio długi okres i osiągały wysokie przychody.

Należy się zgodzić, że wykładnia art. 55 ustawy emerytalnej została dokonana przez Sąd Najwyższy, a także przez sądy powszechne. W szczególności należy zaakcentować, że ubezpieczeni, urodzeni przed dniem 1 stycznia 1949r. nabywają uprawnienia emerytalne po osiągnięciu wieku emerytalnego i wykazaniu odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego (okresów ubezpieczenia). W systemie emerytalnym występuje kilka rodzajów emerytur, a przyznanie prawa do określonego rodzaju uwarunkowane jest spełnieniem ściśle określonych w przepisach prawa przesłanek. Oczywistym jest także, że na emeryturę można przechodzić kilkakrotnie, w zależności od spełnienia wymogów przewidzianych w przepisach ustawy.

Nie jest zatem trafny zarzut organu rentowego, że ubezpieczona nie spełniła przesłanek wymaganych przez ustawodawcę do ponownego obliczenia wysokości emerytury. To organ rentowy niezasadnie odmówił ubezpieczonej takiego przeliczenia. B. M., po ustaleniu prawa do świadczenia emerytalnego, w dalszym ciągu kontynuowała zatrudnienie i podlegała ubezpieczeniom społecznym.

Uzyskanie wcześniejszej emerytury nie wyłącza w żaden sposób zastosowania regulacji przewidzianej w art. 55 ustawy emerytalnej. Pozbawienie takiego uprawnienia stanowi dyskryminację osób, które po uzyskaniu prawa do świadczenia emerytalnego w dalszym ciągu pracowały i odprowadzały składki na ubezpieczenia społeczne. Orzecznictwo wskazuje także, jak trafnie argumentował Sąd Okręgowy, że art. 55 ustawy nie zawiera zastrzeżenia, że wniosek o przejście na emeryturę w powszechnym wieku ma być pierwszym wnioskiem o przejście na emeryturę. Zawartą w nim regulację traktuje się jako uprawnienie do przeliczenia emerytury przyznanej i wypłacanej na podstawie art. 27 ustawy przez wszystkich ubezpieczonych, którzy nadal, po uzyskaniu statusu emeryta, opłacają składki na ubezpieczenie społeczne emerytalne i rentowe, przez co pomnażają swoje konto, pod warunkiem jednak, by wystąpili z wnioskiem o emeryturę nie wcześniej niż po dniu 31 grudnia 2008 r. W art. 55 chodzi nie o przyznanie, lecz o obliczenie według innych zasad emerytury już nabytej po spełnieniu warunków z art. 27 ustawy i przyznanej na wniosek złożony po dniu wskazanym w tym przepisie. Wyraźnie stanowi się w nim o możliwości obliczenia emerytury na podstawie art. 26, czyli - wnioskując z treści przepisu - emerytury przyznanej na wniosek zgłoszony po dniu 31 grudnia 2008 r., po spełnieniu warunków określonych w art. 27 ustawy. Nie chodzi też o osoby, które wstrzymywały się z pobieraniem należnej emerytury. Pogląd o czystym koncie emerytalnym osób zgłaszających wniosek na podstawie art. 55 ustawy został obalony w uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13

W związku z powyższym, jeżeli spełnione zostały wszystkie przesłanki do przyznania świadczenia emerytalnego w myśl omawianego przepisu, to świadczenie takie winno być przyznane i to niezależnie od tego, czy wniosek został złożony po raz pierwszy czy nie. Odmowa przyznania świadczenia ze względu na okoliczność, że wniosek o świadczenie emerytalne składany jest po raz kolejny, jest niezgodna z obowiązującymi przepisami prawa.

W sprawie duże znaczenie ma okoliczność, że zarówno decyzja, od której ubezpieczona wniosła odwołanie, jak też zaskarżony wyrok zostały wydane jeszcze przez nowelizacją art. 55 ustawy emerytalnej. Przepis art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 552) dodał do ustawy emerytalnej art. 55a. Zmiana ta weszła w życie od 1 maja 2015 r. Ze względu na konsekwencje wynikające z tej zmiany, należało częściowo zmienić wyrok oraz poprzedzającą do decyzję i pomniejszyć podstawę obliczenia emerytury od 1 maja 2015 r. Z treści art. 55a wynika, że art. 55 stosuje się również do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, w o której mowa w art. 27. Dalej przepis ten stanowi, że jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę, do której miał ustalone prawo przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Prawo do emerytury ustalone przed osiągnięciem wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, ustaje z dniem, od którego została przyznana emerytura na podstawie art. 27, obliczona zgodnie z art. 26.

Postępowanie przez Sądem Odwoławczym toczyło się już po wejściu w życie nowelizacji, zatem też należało przyjąć, że od 1 maja 2015 r. podstawa obliczenia emerytury na podstawie art. 55 a ustawy emerytalnej powinna być pomniejszona.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. częściowo zmienił wyrok, natomiast na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł o oddaleniu apelacji w pozostałej części.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania w instancji odwoławczej Sąd Apelacyjny oparł o zasadę słuszności wynikającą z treści art. 102 k.p.c., zgodnie z którą w przypadkach szczególnie uzasadnionych, sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej kosztami w ogóle. Regulacja ta ze względów słusznościowych daje sądom swobodę przy rozstrzyganiu o zwrocie kosztów procesu. Sąd Apelacyjny na podstawie art. 102 k.p.c., zważywszy na charakter sprawy, która jest dla ubezpieczonej doniosła życiowo, nie obciążył jej kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Barbara Białecka SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko